

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA
2000

3. volební období

631/1

Stanovisko Nejvyššího kontrolního úřadu

ke Zprávě o plnění státního rozpočtu České republiky
za 1. čtvrtletí 2000

předložené dopisem prezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu ze dne
13. června 2000 (Sp. zn.: 322/00-220/55)

**Stanovisko Nejvyššího kontrolního úřadu
ke Zprávě o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. čtvrtletí 2000**

I. Mandát Nejvyššího kontrolního úřadu

1. Nejvyšší kontrolní úřad (dále jen „NKÚ“) předkládá své stanovisko k vládní Zprávě o plnění státního rozpočtu za 1. čtvrtletí 2000 na základě § 5 zákona č. 166/1993 Sb., o NKÚ.
2. Přípomínky vyslovené ze strany NKÚ vycházejí zejména ze souhrnného vládního materiálu obdrženého od Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (dále jen „sněmovna“). Hodnocené tříměsíční období roku je relativně krátké k poznání zásadnějších trendů ve vývoji státního rozpočtu i k vyslovení hypotéz o výsledcích rozpočtového hospodaření na konci roku. NKÚ se proto omezuje na porovnání celkových rozpočtových výsledků prvního čtvrtletí roku 2000 s obdobným obdobím roku 1999, dále na komentování vývoje rozhodujících položek daňových příjmů státního rozpočtu a oblasti dávek sociálního zabezpečení, jako nejvýznamnějšího bloku položek na výdajové straně. NKÚ rovněž upozorňuje na číselné nesrovnalosti předložených údajů o vývoji v prvním čtvrtletí roku 1999 oproti loňské zprávě vlády.

II. Přípomínky k vývoji státního rozpočtu za 1. čtvrtletí 2000

1. Vývoj salda příjmů a výdajů státního rozpočtu kumulovaně od počátku roku 2000 v porovnání se stejným obdobím předchozího roku ukazuje, že rozpočtové hospodaření v 1. čtvrtletí 2000 vykázalo příznivější výsledky. Po uplynutí prvních tří měsíců roku státní rozpočet na rok 2000 vykázal podle údajů České národní banky přebytek 8,35 mld. Kč. Ve stejném období předchozího roku - ke konci března 1999 - skončilo rozpočtové hospodaření přebytkem 2,08 mld. Kč (ke konci března 1998 přebytkem 7,59 mld. Kč). V období leden - duben 2000 byl již ale vykázán schodek ve výši -4,42 mld. Kč.

2. Objem celkových příjmů za 1. čtvrtletí 2000 dosáhl 136,05 mld. Kč, tj. 23,0 % schváleného ročního rozpočtu. Zaostávání za alikvotním plněním bývá v 1. čtvrtletí obvyklé a v letošním roce je míra tohoto zaostávání přiměřená. Dosažené plnění je o 0,7 procentního bodu lepší, než byl podíl výnosu za 1. čtvrtletí 1999 na celoročních dosažených příjmech 1999 (22,3 %). Rovněž v porovnání se srovnatelnými průměrnými výsledky celého období 1994 - 1999 je dosažené plnění mírně vyšší.
3. Plnění rozpočtu celkových příjmů v 1. čtvrtletí 2000 je do určité míry nadhodnocené v důsledku jednorázového převodu prostředků ze státních finančních aktiv ve výši 6,4 mld. Kč, určených na povodně, restituce a pomoc Kosovu. Převedené mimořádné prostředky byly začleněny do příjmové skupiny „nedaňové a ostatní příjmy“, a proto tato skupina vykázala k 31. 3. 2000 nejlepší plnění ročního rozpočtu (44,7 %). Objem převedených prostředků je o 2,2 mld. Kč (o 52,4 %) vyšší než objem převedených prostředků v 1. čtvrtletí 1999, které byly určeny na řešení následků povodní a na restituce. Po vyloučení převedených prostředků je meziroční index růstu celkových příjmů v 1. čtvrtletí 2000/1999 nižší o 1,6 bodu (tj. 105,8 %).
4. Objem celkových výdajů za 1. čtvrtletí 2000 dosáhl 127,70 mld. Kč, tj. 20,4 % schváleného ročního rozpočtu. Proti stejnému období předchozího roku byl o 2,5 % vyšší. V dubnu 2000 nárůst celkových výdajů činil 56,73 mld. Kč a za čtyři měsíce roku celkové výdaje činily 184, 43 mld. Kč, tj. 29,4 % schváleného ročního rozpočtu. V porovnání se stejným obdobím loňského roku byly výdaje za čtyři měsíce letošního roku vyšší o 4,6 %.
5. NKÚ považuje za závažnou skutečnost, že podíl záporného salda přijatého pojistného na sociální zabezpečení (včetně příspěvku na politiku zaměstnanosti) a vyplacených sociálních dávek dosaženého v 1. čtvrtletí 2000 na jeho předpokládané celoroční výši představuje již 40,7 %, zatímco v r. 1999 činil pouze 35,3 % celoroční skutečnosti. Ještě výraznější je podíl 1. čtvrtletí na záporném saldu tzv. důchodového účtu (45,8 %, v r. 1999 pouze 32,6 %).

6. U daně z přidané hodnoty je možné dosažené plnění hodnotit jako příznivé. U této daně každoročně dochází k výraznému výpadku v inkasu v měsíci únoru a tudíž celkové čtvrtletní inkaso je tvořeno převážně pouze výnosy dvou měsíců, a to ledna a března. Obzvláště příznivý je u této daně ukazatel meziročního nárůstu výnosu za srovnatelné období, který k 31. 3. 2000 dosáhl +18,3 %.
7. Jako podstatně méně příznivé je nutno hodnotit ukazatele charakterizující výnos spotřebních daní ve sledovaném období. Výše uvedené plnění ročního rozpočtu (20,0 %) je dokonce nižší než u daně z přidané hodnoty, ačkoliv by se na rozdíl od DPH mělo více blížit alikvotě, neboť se jedná o daně s relativně rovnoměrným měsíčním inkasem v průběhu roku. Meziroční porovnání výnosu za srovnatelné období roku vykazuje jen mírný vzestup (+2,9 %), zatímco rozpočet předpokládá meziroční nárůst +6,1 %.
8. Z hlavních daňových příjmů nejnižší plnění rozpočtu k 31. 3. 2000 vykázala daň z příjmů právnických osob, a to pouze 18,0 %. Jedná se však o daň s výrazně nerovnoměrně rozloženým inkasem v průběhu roku (vysoké inkaso lze očekávat v červnu, kdy budou vyrovnávat roční daňovou povinnost ti poplatníci, kteří zadali zpracování daňového přiznání za rok 1999 daňovému poradci). Relativně nepříznivým signálem vývoje inkasa na úseku této daně je však meziroční porovnání vývoje inkasa za srovnatelné období, tj. 1. čtvrtletí, které vykazuje pokles o 0,45 mld. Kč (o 4,6 %).
9. Naopak, z hlavních daňových příjmů na první pohled nejpriznivější plnění ročního rozpočtu k 31. 3. 2000 vykázala daň z příjmů fyzických osob, a to 23,9 %. Přesto plnění není dostatečné, neboť obdobný ukazatel za 1. čtvrtletí 1999 (tj. podíl na celoročním výnosu 1999) dosáhl 29,1 %. Důvodem relativně vysokého plnění rozpočtu je každoročně se opakující vysoký lednový výnos části daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou dle zvláštní sazby, který souvisí s připisováním úroků z vkladů na vkladních knížkách a jejich zdaněním. Meziroční porovnání srovnatelných údajů vykazuje prudký pokles celkového výnosu daně z příjmů fyzických osob, a to o 1,46 mld. Kč, tj. o 14,3 %. Tento pokles je způsoben výhradně tou složkou daně, která je vybírána srážkou dle zvláštní sazby (-1,82 mld. Kč, tj. -38,1 %), zatímco druhá

složka daně - daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti - vykazuje celkem přijatelný vzestup (+0,36 mld. Kč, tj. +6,7 %).

10. Celkové inkaso pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti dosáhlo k 31. 3. 2000 hodnoty 51,94 mld. Kč neboli 23,4 % ročního rozpočtu. Téměř stejný procentní údaj vykázal v loňském roce podíl inkasa pojistného za 1. čtvrtletí na jeho celoročním inkasu 1999 (23,5 %). Meziroční nárůst výnosu pojistného za 1. čtvrtletí 2000 (oproti srovnatelnému období 1999) dosáhl +4,6 %, zatímco předpoklad rozpočtu činí +5,1 % v celoročním průřezu.
11. Celkové výdaje státního rozpočtu byly v 1. čtvrtletí čerpány v mírně nižší úrovni (20,4 % schváleného ročního rozpočtu) než ve stejném období roku předchozího (20,5 %). Bylo tomu vlivem pomalejšího tempa čerpání běžných výdajů, které bylo v porovnání s loňským 1. čtvrtletím o 0,6 procentního bodu nižší. K nižšímu než alikvótnímu čerpání celkových výdajů, které je v 1. čtvrtletí obvyklé, přispěla rovněž regulační opatření stanovená pro 1. čtvrtletí Ministerstvem financí v souvislosti s rozpočtovým provizoriem.
12. Výdaje na sociální dávky (včetně důchodů) představují 44,9 % rozpočtu celkových běžných výdajů státního rozpočtu na rok 2000 (253,74 mld. Kč) a 53,7 % celkových běžných výdajů čerpaných v 1. čtvrtletí. V prvních třech měsících roku bylo na sociální dávky vynaloženo 65,00 mld. Kč, což představuje čerpání ročního rozpočtu mírně nad úroveň alikvóty (na 25,6 %). Čerpaný objem rozpočtových prostředků je proti 1. čtvrtletí 1999 o 5,78 mld. Kč (o 9,8 %) vyšší.
13. Alikvótu překročily především výdaje na ostatní sociální dávky (plnění na 30,9 %) a mírně i výdaje na důchody (25,3 %). V porovnání s 1. čtvrtletím loňského roku byly výdaje na důchody o 2,92 mld. Kč (o 6,7 %), na ostatní sociální dávky o 2,81 mld. Kč (o 43,9 %) a na pasivní politiku zaměstnanosti o 0,238 mld. Kč (o 16,6 %) vyšší. Naproti tomu výdaje na dávky státní sociální podpory byly o 0,193 mld. Kč (o 2,4 %) nižší. Vedle výdajů na ostatní sociální dávky, jejichž čerpání (30,9 %) překročilo alikvótu, a výdajů na pasivní část státní politiky zaměstnanosti (23,2 %) nejrychleji

rostly výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti, které sice zůstaly pod úrovní alikvóty (plnění 12,8 %), avšak proti 1. čtvrtletí r. 1999 vzrostly o 84,5 %.

III. Nesrovnalosti oproti předchozím dokumentům vlády o vývoji státního rozpočtu

1. NKÚ konstatuje, že níže uvedené údaje o skutečném čerpání výdajů na sociální dávky za 1. čtvrtletí 1999, uváděné ve Zprávě vlády o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. čtvrtletí 2000, jsou rozdílné oproti údajům uvedeným ve Zprávě vlády o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. čtvrtletí 1999, aniž by byl vysvětlen důvod odchylky.

v mil. Kč

	Skutečnost		Rozdíl Zpráva za 1. čtvrt. 2000 - Zpráva za 1. čtvrtletí 1999
	leden březen 1999	březen 1999	
	Zpráva o plnění SR za 1. čtvrt. 1999	Zpráva o plnění SR za 1. čtvrt. 2000	
Sociální dávky	54 831	59 218	4 387
v tom:			
- důchody	38 974	43 454	4 480
- ostatní sociální dávky	6 507	6 413	- 94

2. NKÚ upozorňuje, že i údaj o skutečném čerpání výdajů na neinvestiční transfery příspěvkovým a podobným organizacím za 1. čtvrtletí 1999 (13,929 mld. Kč), uváděný ve Zprávě vlády o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. čtvrtletí 2000, je o 0,719 mld. Kč vyšší oproti údaji uvedenému ve Zprávě vlády o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. čtvrtletí 1999 (13,210 mld. Kč), aniž by byl vysvětlen důvod odchylky.

3. Rovněž údaj o skutečném čerpání neinvestičních dotací podnikatelským subjektům za 1. čtvrtletí 1999 (4,469 mld. Kč) uváděný ve Zprávě vlády o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. čtvrtletí 2000, je o 0,226 mld. Kč nižší oproti údaji uvedenému ve Zprávě vlády o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. čtvrtletí 1999 (4,695 mld. Kč), aniž by byl vysvětlen důvod odchylky.